

Nationaløkonomisk Forening.

I Mødet Onsdagen den 23de Marts holdt Hr. Grosserer **Th. Giessing** følgende Foredrag om **Forbrugsforeninger**, særligt **Forbrugsforeningen for Embeds- og Bestillingsmænd samt Læger**:

Forbrugsforenings-Institutionen, som i denne Tid sætter Sindene i saa stærk Bevægelse, er som bekendt ikke fra igaar. Den opstod i England i Slutningen af forrige Aarhundrede, før noget nulevende Menneske var født. Den har intet Øjeblik været i Tilbagegang, men er, navnlig siden Midten af dette Aarhundrede, voxet i Omfang og i indre Styrke og alt tyder paa, at den vil leve og blomstre, naar ingen af os er mere.

De første Brugsforeninger skyldte en Bevægelse deres Tilværelse, som havde til Opgave at forbedre de usle Kaar, under hvilke engelske Arbejdere levede i Slutningen af forrige og i Begyndelsen af dette Aarhundrede. Denne Bevægelse, som ikke rejstes af Arbejderne selv, men af visse Social-Filosofer, hvis Medfølelse var bleven vakt, affødte talrige Forslag til en Forbedring af Samfundsforholdene og deriblandt ogsaa Forslaget om Industriens og Handelens Omformning i cooperativ Retning, saaledes at Udbyttet af al Virksomhed, Kapitalens saavel som Arbejdets, ikke kom fortrinsvis enkelte, men alle Deltagere ligeligt tilgode.

Omendskønt den cooperative Ide blev bragt i Anvendelse ogsaa i industriel Retning, og omendskønt den i denne Anvendelse ikke har været uden Resultater, saa er det dog i dens Anvendelse paa Handelens Omraade, eller rettere paa Varefordelingens Omraade, altsaa i Form

af Forbrugsforeninger, at den har Resultater at opvise, som i Sandhed fortjene Beundring.

Jeg udtalte før, at Institutionen opstod i Slutningen af forrige Aarhundrede. Den ældste endnu bestaaende Forening er fra 1777. Imidlertid er der af de først oprettede Foreninger ikke ret mange tilbage. De havde Vanskeligheder at bekæmpe, som mange af dem savnede Kraft til at overvinde. Det skortede dem paa Erfaring, som først skulde indhøstes; Lovgivningen var dem ugunstig; deres egen Organisation tit mangelfuld; deres Ledere ikke sjelden uduelige, ja undertiden uærlige; nogle af Foreningerne var oprettede i en Begejstringsrus og naar den var bortdunstet, saa var Medlemmerne gaaet samme Vej; endelig overholdt man ikke altid Principet: kontant Betaling, og det uagtet dette Princip Overholdelse er Livsbetingelsen for enhver Forbrugsforenings Trivsel.

Trods disse Vanskeligheder svandt Interessen for Forbrugsforeningstanken ikke hen. Den levede som ulmende Ild under Aske og var beredt til at gribe om sig, saasnart en praktisk Form for dens Udøvelse maatte findes. Den fandtes, og det ikke af lærde Theoretikere, men af ligefremme, men dygtige Arbejdere.

Det var de meget omtalte 28 Vævere i Rochdale, der i 1844, samtidig med at danne deres Brugsforening »Society of equitable pioneers« gav Stødet til den mægtige økonomiske Bevægelse og dannede Forbilledet, den saakaldte »Rochdale plan«, efter hvilket talrige Forbrugsforeninger i næsten alle civiliserede Lande nu arbejder. Det er noksom bekendt, hvor beskedent de begyndte deres Forehavende. De sammenskød hver kun 1 Pd. Sterl. og deres samlede Kapital var saaledes kun 28 Pd. Sterl., men de anvendte den paa en saa praktisk og energisk Maade, at et heldigt Udfald ikke kunde udeblive, trods de mange og store Vanskeligheder, de havde at bekæmpe og den Forfølgelse og Spot, de var Genstand for.

Allerede Aaret efter havde de Fordele, der var forbundet med at være i deres Forening, bragt Medlemstallet op til 74 og deres Kapital til 181 Pd. Sterl. og i 1884 var Medlemstallet 11,000, deres Kapital 330,000 Pd. Sterl., deres Omsætning 262,000 Pd. Sterl. og den indvundne Fortjeneste næsten 37,000 Pd. Sterl. foruden at der til det af Foreningen oprettede Bibliothek

med Læsesale, i velgørende og lignende Ojemed var anvendt over 1000 Pd. Sterl. Det følger af sig selv, at en saa stor Omsætning ikke kunde naas og et saa stort Udbytte ikke indvindes paa Fordelingen af de faa Vare-sorter, med hvilke Virksomheden var begyndt. Efterhaanden etablerede man i egne Lokaler Afdelinger for Linned- og Uldvarer, for Fodtøj og færdigsyede Klæder; man oprettede et Slagteri, et Bageri osv. og havde i 1884 i det mindste 10 selvstændige Afdelinger i Virksomhed.

Saa storartede Resultater kunde ikke andet end mane til Efterligning. Talrige Brugsforeninger, grundlagte paa »the Rochdale plan«, oprettedes overalt i England, Skotland og Irland, og ved Udgangen af 1883 var Antallet steget til 1304 med 680,000 Medlemmer, en samlet Kapital af 9 Millioner, en Omsætning af 28 Millioner og et Netto-Udbytte af ca. $2\frac{1}{3}$ Millioner Pd. Sterl. Gennemsnitssalget til hvert Medlem, der oprindelig ikke var stort, var saaledes omtrent 41 Pd. Sterl. og Gennemsnitsudbyttet omtrent $3\frac{2}{5}$ Pd. Sterl., Nettofortjenesten paa den anvendte Kapital en Bagatel over 25 pCt. og Driftsudgifterne circa $2\frac{1}{2}$ Pd. Sterl. pr. Medlem eller noget over 6 pCt. af Omsætningen.

Det er endvidere bekendt, at man ikke blev staaende ved Oprettelsen af de almindelige Brugsforeninger, hvis Opgave det jo er at tilfredsstille Hjemmenes Behov. Efter at Lovgivningen, der, som før sagt, oprindelig ikke havde været Institutionen gunstig, i 1862 havde ordnet dens Forhold og givet den visse Rettigheder, deriblandt Retten for en Forening til at være Deltager i andre, skred man til Oprettelsen af en Institution, som var ønskelig i og for sig og som de Handlendes Optræden overfor Foreningerne, i Stedet for i deres egen Interesse at overflødiggøre, tvertimod havde gjort i høj Grad nødvendig, nemlig »the co-operative wholesale society«. Denne Institution, som nu findes baade i England og Skotland, har til Formaal dels selv at fremstille og dels at indkøbe paa de store Markeder de Varer, de almindelige Brugsforeninger behøver til Fordeling blandt deres Medlemmer. Dens Kapital er sammenskudt af de enkelte Foreninger, der har dannet den, i et fastsat Forhold til disses Medlemstal og dens Virkemaade overfor de enkelte Foreninger ganske den

samme, som disses overfor deres enkelte Medlemmer. Den er med andre Ord en logisk Fortsættelse af dem, en Brugsforening for Brugsforeningerne.

Denne Institution, som begyndte i 1864 med en Kapital af 2,400 Pd. Sterl., havde i det første Aar en Omsætning af 52,000 Pd. Sterl. og en Fortjeneste af 267 Pd. Sterl. I 1884 arbejdede den med en Kapital af 761,000 Pd. Sterl., gjorde en Omsætning af godt og vel $4\frac{1}{2}$ Mill. Pd. Sterl. og indvandt over 54,000 Pd. Sterl., altsaa $1\frac{1}{6}$ pCt. af Omsætningen eller $7\frac{1}{2}$ pCt. af den anvendte Kapital. Den fik sit Hovedsæde i Manchester, hvor det endnu er, men i Tidens Løb har Omsætningens Omfang nødvendiggjort Anlæggelsen af Filialer flere Steder i England, af hvilke nogle baade indkøber og foretager lokal Uddeling, medens andre blot virker som Opkøbere. Af sidstnævnte Art er der endog anlagt nogle i Udlandet, f. Ex. i New York for Indkøbet af amerikanske Produkter; i et Par franske Byer; i Hamborg og her i København.

De Grundsætninger, som har hidført saa store Resultater, er meget kortfattede og ligefremme:

- 1) Alt indvundet Udbytte fordeles paa Købene.
- 2) Alle købende Medlemmer gøres til Medejere af Driftskapitalen, der forrentes efter en fastsat Rentefod.
- 3) Ved Indkøb til Foreningen og ved Varernes Fordeling til Medlemmerne overholdes Princippet om kontant Afgørelse strengt.

Med disse simple Grundsætninger som Forudsætning er der bygget et Forretningsprogram, der er ikke mindre beundringsværdigt end de Resultater, det har frembragt. Det er saa gennemtænkt og forudseende overfor enhver forekommende Mulighed, at de, der ved Dannelsen og Ledelsen af en Forbrugsforening følge det, er lige saa heldig stillede, som om de selv havde 40 Aars Erfaringer at støtte sig til.

Dette Program, hvis Enkeltheder jeg ikke agter at komme ind paa, fordi de er mit Øjemed uvedkommende, skyldes »the co-operative union«, eller rettere dettes Forretnings-Udvalg »the central board«, sin Tilværelse. »The co-operative union« er for samtlige Forbrugsforeninger, hvad Slutstenen er for Murbuen, den, der

holder det hele sammen. Den har til Opgave at give Raad og Vejledning i alle Forenings-Anliggender; at indsamle og bearbejde statistisk Materiale, der angaar Brugsforenings-Institutionen, og endelig at virke for dennes Udbredelse, ikke alene i sit Hjemland, men over hele Verden.

Og den har ikke virket forgæves. Der findes næsten ikke den Stat i Evropa, uden at Bevægelsen har forplantet sig til den. Ja, langt videre, til Nordamerika og de engelske Besiddelser i Avstralien er den naaet, og saa godt som overalt, hvor Bevægelsen er naaet hen, har den de samme Resultater at opvise, som i sit Hjemland. I Reglen har man fulgt Forbilledet i Rochdale uden væsentlige Ændringer, og det besørger, som tidligere udviklet, selv Indkøbet og Fordelingen af Varerne, eller man har, som den herværende Forbrugsforening for Embeds- og Bestillingsmænd, overladt Fordelingen til forud etablerede Handlende, der til Gengæld for den tilførte Kundeforøgelse afgiver en vis Del af deres Fortjeneste, eller man har endelig forenet begge Systemer ved selv at fordele visse Artikler og overlade Fordelingen af andre til de Handlende. Dette sidste System har en meget stor Udbredelse ogsaa i England og er næsten det eneste, der benyttes i selve London, hvor det har sine Hovedrepræsentanter i »Civil service supply association« og »The Army and Navy Society«, to overmaade store Brugsforeninger, der, som Navnene antyder, forsyner henholdsvis Statens civile og dens militære Embedsmænd.

Her i Landet oprettedes den første Brugsforening i Thisted i November 1866 paa Foranledning af afdøde Provst Sonne, der i 1867 udgav en Pjese om Brugsforeninger, eller Arbejderforeninger, som han kun lidet træffende kaldte dem, idet de jo kunne virke nøjagtig efter deres Formaal, uanset af hvilken Samfundsklasse deres Medlemmer bestaar. Pastoren gør i nævnte Pjese Rede for Brugsforeningernes Formaal og Nytte og giver en kortfattet Anvisning paa Brugsforeningernes Opretelse og Ledelse.

Denne Anvisning er bleven fulgt i en meget stor Udstrækning her i Landet. Det er karakteristisk, at medens Institutionen i England opstod og fandt sine Dyrkere blandt Arbejderne i de store Fabrikdistrikter og først senere og i en langt ringere Udstrækning vandt

Indgang blandt andre Samfundslag, saa har den herhjemme i en overvejende Grad vundet Indpas uden for Byerne, idet i hvert Fald $\frac{3}{4}$ af samtlige Hundrede og nogle og Firs Foreninger er anlagt paa Landet. Alligevel er dette egentlig ikke paafaldende. Paa flere andre Omraader, f. Ex. paa religiøse og politiske, har Landbostanden jo vist stor Evne og Sans for Sammenslutning, og da den desuden, vistnok ikke med Urette, har Ord for at have et aabent Øje for alt materielt, saa var det ganske naturligt, at den følte sig tiltalt af denne rent økonomiske Bevægelse og det saa meget mere, som Jordbunden paa Landet er i høj Grad gunstig for Brugsforeningernes Udvikling, idet de f. Ex. kan anlægges indenfor Demarkationslinjen i Købstædernes saakaldte Mavebælte, hvor Handlende ikke kan nedsætte sig.

Hvor mange Steder og i hvilket Omfang man har fulgt Pastor Sonnes Anvisning, er det umuligt med blot nogenlunde Paalidelighed at udtale sig om. Staten har ikke tænkt paa, eller endnu ikke fundet Anledning til at bearbejde det statistiske Materiale, den besidder, eller har det i sin Magt at forskaffe sig, og for en Privatmand er en statistisk Redegørelse om dette Emne et uoverkommeligt Arbejde, hvad der tilfulde er godtgjort ved de forgæves Forsøg paa at udarbejde en fyldestående Statistik, der blev udført af Brugsforenings-sagens Grundlægger og første Ledere og hvis Resultater er offentliggjorte i deres Organ »Arbejderen«, der udkom i Aarene 1868—76.

Men fordi det er umuligt at gøre Rede for det nøjagtige Antal af Brugsforeninger, deres Medlemsantal, Omfanget af deres Omsætning, Størrelsen af deres Udbytte osv., derfor er man ikke ude af Stand til at give et Billede af, hvad Brugsforeningerne udretter for dem, der har sluttet sig til dem. Danmarks første Brugsforening, »Thisted Arbejderforening«, der ifjor fejrede sin 20aarige Bestaaen, og som det første Aar kun fordelte for Kr. 18,000 Varer, med et Udbytte af omtrent Kr. 1,100, var ifjor naat til at fordele for Kr. 77,000 med omtrent Kr. 10,000 Fortjeneste, og har i sin hele Tilværelsestid opsparet Kr. 285,000 for sine Medlemmer, af hvilke Kr. 61,000 er direkte Nettofortjeneste paa Vareomsætningen, medens Kr. 18,000 er indvunden Rente, over Kr. 7000 opsparede Fonds og Resten direkte Indskud.

Andre Brugsforeninger, f. Ex. »Randers Arbejderforening«, »Arbejderforeningen i Nykøbing paa Falster« og »Østerbros Husholdningsforening« her i København har hver for sig endnu langt større Resultater at fremvise, men ingen af dem naar dog »Forbrugsforeningen for Embeds- og Bestillingsmænd samt Læger«. Som bekendt traadte denne Forening i Virksomhed den 1ste Juli f. A. og havde da 1390 Medlemmer, medens den nu har omtrent 2500. I sit første Kvartal omsatte den Kr. 182,000 og i sit første Halvaar Kr. 594,000 og den opnaaede i denne korte Periode et Udbytte af Kr. 50,000, af hvilke over Kr. 41,000 fordeltes til Medlemmerne. Hvor betydelige disse direkte Fordele nu end er for Forbrugsforeningernes Medlemmer, saa er der dog ingen Tvivl om, at Institutionen øver en indirekte Indflydelse paa deres økonomiske Forhold, der vistnok ikke er af mindre Betydning for dem, end den Pengefordel, de opnaar. Den lærer dem f. Ex. hvilken Magt Sammenslutning giver og den opdrager dem til Sparsommelighed og til at undgaa Gæld, derved at den vænner dem til at gøre deres Indkøb kontant.

Med saadanne Resultater at opvise er det ikke til at undres over, at Forbrugsforeningsinstitutionen i de 20 Aar, der er hengaaet, siden den første Forening oprettedes herhjemme, har vundet en meget betydelig Udbredelse, talrige Tilhængere, en overmaade stor Omsætning og fast Fod her i Landet.

Men det er heller ikke til at undres over, at den Samfundsklasse, Detailhandlerne, hvis Interesser Forbrugsforeningerne paa det dybeste berører, ja hvis hele Tilværelse de truer, nærer alt andet end blide Følelser mod dem og retter de hæftigste Angreb paa dem, paa deres Grundlæggere og paa de Handlende, som indlader sig med dem. Det har været Tilfældet fra den første Dag, Brugsforeningerne har existeret. Da Rochdalerne grundlagde deres Forening for over 40 Aar siden, var Forbitrelsen mod dem saa stærk, at deres Udsalg nær ikke var bleven aabnet paa den fastsatte Dag, fordi ingen af Bestyrelsen havde Mod til at tage Skodderne fra Vinduerne, og da Foreningen i Thisted for 20 Aar siden blev aabnet, strømmede Byens Avis over af skarpe Artikler, der blev digtet en Smædevisse om den og der var ingen Ende paa de Trusler og det Pres, Medlemmerne var Genstand for. Den Agitation mod Embeds-

mændenes Forening, som vi i denne Tid er Vidne til, er altsaa saa langt fra uden Sidestykke, at man langt snarere tør paastaa, at den ikke har anvendt et Vaaben, ikke anført et Argument, ja ikke brugt et Skældsord, som ikke har været benyttet ved tidligere Lejligheder i samme Øjemed.

Men medens man ikke kan undre sig over, at Detaillisterne af al Magt bekæmper de Brugsforeninger, som er anlagt paa det selvuddelende Princip, der ganske forbigaar dem og altsaa er den radikaleste Form, uagtet de, som Erfaringen har vist andre Steder, derved kun gør Reklame for Foreningerne og altsaa skader sig selv, saa har man Grund til at undre sig over, at de, naar de har været saa heldige at nøjes med at faa den mildeste Form for Brugsforeninger, den, der lader Fordelingen foregaa ved de Handlende, gør hvad de kan for at tvinge Foreningen til at gaa over til den radikaleste Form, thi ingen, der har beskæftiget sig med dette Spørgsmaal, og kender Udfaldet af lignende Agitationer andre Steder, kan dog noget Øjeblik tro, at det skulde lykkes de Handlende at tilintetgøre Embedsmændenes Forening. Der er kun to Muligheder: enten dør Agitationen hen, og det tror jeg baade at den gør og at den burde gøre, eller ogsaa tvinger den Forbrugsforeningen til at blive selvuddelende og den har i saa Fald hjulpet Detailhandelsstanden fra Halmen til det, man ikke nævner.

Det er altsaa paa dette Punkt, at Meningsforskellen mellem Modstanderne af Embedsmændenes Brugsforening og mig bestaar. Vi er begge enige om, at selv om man fra et Samfundsstandpunkt maa indrømme Brugsforeningernes Berettigelse og Gavnlighed, saa har vi som Købmænd ingen Grund til at ønske dem Fremgang; men medens mine Modstandere vil søge at tilintetgøre Foreningen, men kun vil opnaa en Tilstand, der er værre end den nuværende, saa mener jeg, at det Forhold, man med sin bedste Vilje ikke formaar at forandre, skal man søge at gøre sig saa nyttigt som muligt.

Men nu bemærker Modparten hertil, at end ikke Foreningens Leverandører har nogen Nytte af deres Forbindelse med den, med andre Ord, at den Rabat, de giver, i alle Tilfælde er for stor. Men det er en ganske ubevist og uholdbar Paastand, der rummer den Sigtelse

mod Foreningens Leverandører, mellem hvilke der dog findes adskillige af Byens største og allerfineste Firmaer, at de skulde være daarligere underrettede om Forskellen mellem deres egne Driftsudgifter og deres Bruttofortjeneste, end de udenfor staaende Kritikere. Man har da ogsaa set, at naar en Handlende gav sig til at bevise Muligheden af med Fordel at kunne yde Rabatten, saa har de, der giver sig ud for at kæmpe for at bevare en høj Fortjeneste for de Handlende, forladt deres Standpunkt og paastaat, at i saa Fald var Fortjenesten i al Almindelighed for stor og det paagældende Fag uden tilstrækkelig Konkurrence. Derfor benægter jeg ikke, at der kan gives Leverandører, som er indgaaet paa at yde en for dem for høj Rabat, men det vedkommer jo ikke Principet, og det vil de Paagældende nok komme bort fra, af eget Initiativ, hvis de ejer noget, eller paa deres Kreditorers Initiativ, hvis de svindler.

Den næste Bebrejdelse, man retter mod Leverandørerne, er, at de ved at yde Foreningen Rabat foruretter dem af deres Kunder, som ikke er Foreningsmedlemmer. Jeg mener nu, at da ingen normal Forbruger køber hos mig, hvis jeg er dyrere end andre, men kun foretrækker mig, fordi jeg betjener ham i det mindste lige saa fordelagtigt, som andre Handlende, saa vedkommer det ikke ham, at jeg finder min Fordel ved at betjene andre endnu gunstigere. Men hertil kommer, at jeg aldeles ikke kan indgaa paa, at almindelige Kunder, altsaa Ikke-Medlemmer, har noget berettiget Krav paa at nyde de Fordele, der ydes Foreningens Medlemmer, thi medens disse ved at slutte sig sammen i en væsentlig Grad har forøget min Omsætning og dermed min Bruttofortjeneste, uden i samme Grad at forøge mine Driftsudgifter — og hvis dette ikke var Tilfældet, vilde jeg opsige Forholdet — saa har hver enkelt af de almindelige Kunder ikke bidraget til at forøge min Omsætning med et større Beløb end hans eget personlige Køb andrager. Det staar jo desuden de Forbrugere, der føler sig ilde berørte af, at Rabatten ikke kommer dem tilgode, frit for, at danne en ny Forening og selv opnaa en Rabat, der vil komme til at staa i Forhold til den Størrelse, de formaar at give deres Forening og de Reklameudgifter, der i saa Fald

kan spares, fordi saadanne ere unødvendige overfor Foreningsmedlemmer.

Man siger endvidere, at de Leverandører, som ikke vil slutte sig til Oppositionen mod Forbrugsforeningen ved at opsiges deres Forhold til den, handler ukollegialt. Denne Bebrejdelse vilde være paa sin Plads, dersom Angrebet paa Foreningen havde nogensomhelst Udsigt til at lykkes; men da netop det modsatte er Tilfældet, da Sandsynligheden, hvad Historien andre Steder fra lærer, tvertimod i allerhøjeste Grad er for, at Følgen enten vilde blive, at Foreningen blev en selvuddelende Forening, hvilket Resultat i mine Øjne vilde være værre end Intet, eller at Foreningen søgte og fandt Leverandører, der mindre let lode sig forlokke, saa har Oppositionen ingen Ret til at forlange, at man skal slutte sig til dens upraktiske Forslag, fordi den — maaske — er i Flertal, og det saa meget mindre, som de to Muligheder, jeg har forudsat, begge er indtrufne, idet Slagterne har faat deres Optræden besvaret med Anlæggelsen af et selvstændigt Slagteri og Boghandlerne deres med, at en Boghandler udenfor Foreningen, der tilbød at overtage hele Forsyningen, nu har sine Kolleger at takke for et Monopol.

Men det er ikke blot Forbrugsforeningens Grundlæggere og Leverandører, men ogsaa dens Medlemmer, der har maattet høre ilde. Man har beskyldt dem for ikke at tænke paa de Handlendes Interesser, uden at betænke, at dette er en umulig Opgave at paalægge Forbrugerne, hvis Interesser er modsat de Handlendes. Man har bebrejdet dem, at de har valgt de nuværende daarlige Tider til at danne deres Forening, som om denne vilde have været mindre uvelkommen paa enhver anden Tid. Man har fortalt dem, at de Kr. 50,000, som deres Forening forrige Halvaar gav dem i Udbytte, ikke gavnede dem, og at de som Embedsmænd ikke trænger til den Besparelse, de kan opnaa. Man har fortalt dem endnu dybsindigere Ting, og man har truet dem med at have Dannelsen af Forbrugsforeningen i Erindring, naar Lønningsloven engang kommer til Forhandling, som om den Handelsstand, der fremfører denne Trusel, havde sørget for, at have blot en eneste Repræsentant der, hvor Lønningslovenes Skæbne afgøres.

Naar der nu spørges, hvorledes det er muligt, at en saa uoverlagt og daarligt funderet Bevægelse, som

den jeg i det foregaaende har bestræbt mig for at skildre saa objektivt som muligt, har kunnet rejses mod en Institution, hvis Væsen og Karakter man i over Hundrede Aar har haft Lejlighed til at sætte sig ind i, saa maa der svares, at Fejlen netop er, at man, overrumplet og truet i sin Existens, har rejst en Bevægelse og, for at tale med Pastor Sonne, »givet sig til at kritisere, ræsonere og dømme om en Ting, som man ikke har haft det mindste Begreb om«, og hvis det er en Undskyldning, saa er det ogsaa den eneste, der kan anføres.

Jeg slutter, som jeg begyndte, med at minde om, at Brugsforeningsinstitutionen blev til før nogen af os, og med at udtale som min Overbevisning, at den vil leve og blomstre, naar vi forlængst er borte. Da vi som Samfundsmedlemmer ikke kan andet end ønske den alt godt og da vi som Købmænd med vor bedste Vilje ikke kan tilintetgøre den, var det saa ikke det bedste, at vi i Stedet for at lægge os ud med den, søgte at drage al den Nytte af den, vi formaar?

Til Grosserer Giessings Foredrag knyttede der sig en Diskussion, i hvilken d'Hrr. Grosserere Neiiendam, Nathan og Eskild Salomon, Oberst Hedeman, Kaptajn Ketelsen, Overpostmester Petersen, Kontorchef Rubin, Sparekasseinspektør Faber og Etatsraad, Nationalbankdirektør Levy deltog.

Grosserer **Neiiendam** mente, at de Købmænd, der vovede at sige til Kunderne, at de kunde give Medlemmerne af Embedsmændenes Forbrugsforening 10 pCt. Rabat, burde føre Bevis derfor; men det var vist tvivlsomt, om Medlemmerne virkelig fik den tilsyneladende Rabat; det var sandsynligvis de Handlende umuligt, paa Grund af den store Konkurrence, at give saa stor Rabat.

Konsul **Nathan** betragtede den omhandlede Forbrugsforenings System som demoraliserende: det var demoraliserende for Expedienterne at indrømme nogle Kunder Rabat, andre ikke. Nogle faa Handlende havde maaske nok Fordel af Foreningen; men den skadede Handelsstanden i det Hele. Forbrugsforeningernes Medlemskort blev ogsaa misbrugt, idet det laantes til Ikke-Medlemmer. Naar der skulde være en Forbrugsforening,

vilde en selvuddelende være at foretrække for den nærværende.

Oberst **Hedemann** (Forbrugsforeningens Formand) hævdede, at Rabatsystemet maatte være mindre skadeligt for Handelsstanden end det selvuddelende System, idet dette ganske undlod at benytte Mellemlhandlere, medens hint dog altid benyttede deres Hjælp. Han pointerede stærkt de Begrænsninger, Forbrugsforeningen havde sat for Optagelsen af Medlemmer.

Overpostmester **Petersen** maatte, i Anledning af nogle imod Embedsmændene rettede Bebrejdelser gøre opmærksom paa, at Forbrugsforeningens Oprettelse var en Følge af, at det Dyrtidstillæg, der var tilstaaet Embeds- og Bestillingsmændene i Finansaarene 1876—80, derefter var blevet inddraget for dem, der havde en Lønning af 2500 Kroner eller derover og nedsat for dem, der havde en ringere Lønning, under Angivende af, at Priserne paa Livsfornødenheder vare faldne. Dette var muligt Tilfældet med en gros-Priserne, men ikke, i alt Fald ikke i nogen mærkelig Grad, med Detailpriserne. Mænd i forskellige Livsstillinger havde derfor drøftet, hvad der kunde gøres for at hjælpe de ringere stillede Embeds- og Bestillingsmænd udover de Vanskeligheder, det udeblevne eller nedsatte Dyrtidstillæg havde skabt for dem, og Tanken om at oprette Forbrugs- eller Husholdningsforeninger laa da nær. Nogle saadanne vare ogsaa komne i Stand for enkelte Fag af Embeds- og Bestillingsmænd, deriblandt for Postvæsenets, der havde bestaaet i 2½ Aar til gensidig Tilfredshed for alle Parter, da den gik op i den større Forening. Taleren forment, at der ogsaa var god Grund for de Handlende til at give Rabat, naar der betaltes kontant og købtes i større Kvantiteter, om end uddelte i mindre Portioner. Forbrugsforeningens Rabatsystem var ikke mere illoyalt end Licitationsvæsenet, eller det System, der anvendes af forskellige større Forbrugere (Institutioner), at tinge om Rabat for hvad der leveres dem. I de fleste større tyske Stæder bestod der ogsaa Forbrugsforeninger for Embeds- og Bestillingsmænd, baserede paa Rabatsystemet.

Kaptajn **Ketelsen**, Leder af Forbrugsforeningens Forretningsudvalg, hævdede, ligeoverfor Insinuationen imod Leverandørerne, at disse havde vist sig fuldstændigt loyale og ærlige. Ogsaa han mente, at Handelsstanden burde foretrække Rabatsystemet for Selvuddelingsystemet

og derfor ikke drive Forbrugsforeningen over til dette sidste. Lykkedes det Handelsstanden at tvinge Foreningen ind paa Selvuddelingen, maatte den ogsaa belave sig paa, at Forbrugsforeningens hidtidige afgrænsede Karakter vilde tabe sig, at Adgangen til den med andre Ord vilde blive gjort lettere.

Grosserer **Eskild Salomon**, Formand for 23 Foreninger af Næringsdrivende, der har nægtet at være Leverandører til Forbrugsforeningen, kunde ikke indse, at Forbrugsforeningen havde udrettet noget kendeligt for Gennemførelsen af Kontantbetaling. Den med Licitationsvæsenet dragne Parallel holdt ikke Stik.

Kontorchef **Rubin** var Nationaløkonomisk Forenings Bestyrelse taknemmelig for, at den havde sat et saa almeninteressant Æmne under Diskussion, men han vilde ganske vist have anset det for heldigt, om Diskussionen havde faaet en mindre tilspidset Karakter, end Tilfældet havde været. Diskussionen havde kun i liden Grad berørt de almindelige Principer, men i høj Grad drejet sig om Detailspørgsmaalet angaaende Embedsmændenes Forbrugsforening. Han kunde godt forstaa Købmændenes Modstand mod Forbrugsforeningerne. Men det var ganske urimeligt at overfalde Embedsmændene. Disse toge naturligvis de Avancer, Handelsstanden vilde give dem, og der var en Række af Varer, hvor Enhver kunde være fuldkommen sikker paa en loyal Behandling, fordi det var umuligt for Købmanden her at gøre Forskel. Gratis fik Embedsmændene heller ikke deres Rabat, thi dels maatte de til Gengæld betale kontant, dels opgive det fri Valg imellem de forskellige Handlende, som jo netop var en af de Fordele, den udbredte Detailforretning bød Befolkningen, og for denne Resignation skulde de have noget til Gengæld. Ved Bedømmelsen af Foreningens Betydning maatte Handelsstanden vel erindre, at Foreningen talte omtrent halvtredjetusinde Medlemmer — i en By med halvfjerde hundrede tusinde Indbyggere. Naar mange Handlende vare vrede over Rabatydelserne, maatte de henvende sig til deres Kolleger, der yde Rabatten, og kun til dem. Men de maatte ogsaa her optræde mere logisk, end de gjorde. At ville angribe Leverandørerne med, at de ikke kunde bestaa ved en saadan Forretning og at de øvrige Kunder vilde gaa fra dem, var en virkningsløs Fremgangsmaade. Thi i begge Tilfælde vilde Tabet kun blive Leverandør-

ernes, og de fornærmede Kunder vilde jo kun forøge de Købmænds Kundekreds, der ikke var Leverandører. Det kunde man altsaa ikke gøre til Genstand for et Angreb. Hvad man imidlertid kunde søge Værn imod, det var det hele Forsøg paa at drive Detailhandelens Avance ned, som unægteligt spirede frem igennem saadanne Forbrugsforeninger. Men her kunde Købmændene kun arbejde ved at danne Karré, og det blev da et Spørgsmaal, hvor stærk Solidariteten var, og hvorvidt de kunde skabe en saadan ubrødelig Karré sammen med deres Kolleger. Kunde de ikke det, maatte de lade Udviklingen gaa sin fri Gang. Imidlertid førte dette jo Spørgsmaalet ind paa den mere almindelige Betragtning, om Detailhandelen i det Hele var i Fare. Det kunde ikke nægtes, at efterhaanden som Indvandringen til Byen af en ubemidlet Befolkning var tiltaget, og hveranden nedsætter sig som Høker eller med en ringe Handel osv., var Konkurrencen voxet i en saadan Grad, at der, ogsaa paa Grund af samtlige almindelige Forretningsforhold, ikke er mere at knibe af. Formindskelse af Avancen var her Ruin. Men om der end paa Grund af det overvældende Antal Detailhandlere kunde være Fare for, at endel af dem gik i Løbet, saa troede Taleren dog ikke, at Forbrugsforeningerne vilde faa en saadan Styrke, at de vilde indeholde en virkelig Fare for Mellemandelen. Thi hvilke Svingninger og Tilbageslag, der end kunde være i den økonomiske Bevægelse, var det ikke rimeligt, at Principet om Arbejdets Deling tilsidst skulde bukke under. Ligesom man ikke mere bagte sit Brød og vævede sit Tøj selv — hvormed man ikke maatte forveksle selve Haandværkernes Produktionsforeninger — saaledes vilde man næppe heller i nogen Udstrækning kunne gennemføre at drive Forretning selv. En Embedsmand var og blev Ikke-Købmand, og i Længden vilde Handlen sikkert komme til at tilhøre de Handlende. Taleren troede derfor vel, at den nuværende Bevægelse kunde afstedkomme nogen Skade for Detailhandelen og bidrage Sit til at faa endel af det overfyldte Marked paa dette Omraade rensat. Men i det Hele og Store troede han ikke paa Forbrugsforeningernes Livskraft i de store Byer, allermindst hos os, hvor der som bekendt er meget mindre Korps- og Lavsaaend end i mange andre Lande. I den Kamp, der var rejst, var der formentlig ikke saa lidt Spøgelsefrygt tilstede. — — Det forekom Taleren.

at det var paa et Grundlag som dette — Detailhandelens Chancer og Fremtid —, hvor han nu kun havde hensat et Par skitserede Bemærkninger, at en frugtbar national-økonomisk Debat kunde føres. Men det specielle, her omdebatterede Spørgsmaal hang sammen med saa mange praktiske Forhold, at det var saare vanskeligt ved en almindelig Diskussion at faa Rede paa det. I hvert Fald maatte Købmændene her være deres eget Politi overfor deres egen Kreds, hvis noget saadant var formaalstjenligt og gennemførligt. I og for sig var Kampen for Smaa-handlernes Interesser baade forstaaelig og sympathivækkende, men man skulde passe paa i sin Kampiver hverken at skyde ved Siden af Maalet eller skyde over Maalet. Kampen var saameget vanskeligere som Spørgsmaalet, om Udviklingen vilde gaa med eller imod Detailhandelen, var betinget af mange modstridende Aarsager af økonomisk Natur og hang sammen med adskillige af de øvrige sociale Spørgsmaal, der var oppe i Tiden.

Efter at endnu Sparekasseinspektør **Faber** havde haft Ordet og bl. a. fremhævet, at en Rabatforening som den københavnske Forbrugsforening for Embedsmænd ikke var nogen virkelig kooperativ Forening, og efter en Replik af Grosserer **Glessing**, afsluttede Dirigenten, Etatsraad **Levy** Forhandlingerne med nogle resumerende Bemærkninger.
